

Ärter

Anders Ericsson, Hushållningssällskapet Västmanland

I ärtodlingen är det många olika parametrar som måste tas med i bedömningen när man ska välja sort. Vilka som ska väga tyngst beror på vad man ska använda skörden till och hur grödan passar in på den egna gården.

- **Faust och Clara är sorter som kombinerar parametrarna tröskbarhet, avkastning och mognadstid på ett bra sätt, men de ger en relativt låg skörd av protein per hektar.**
- **Lumina är den sort som har högst avkastning i hela området, men sorten har dålig stjälkstyrka som försvårar skörden.**
- **Lumina och Brutus ger den högsta proteinskörden per hektar men har en sen mognad.**
- **Algarve är främst en sort för helsädesensilage.**

Våren 2004 såddes elva sortförsök med ärter (L7-610) inom det Mellansvenska området. Sådden var utdragen och det första försöket såddes den 2 april i Östergötland medan det sista försöket kom i jorden den 14 maj i Dalarna. Försökens etablering och utveckling var god, men 3 försök blev trots det så ojämna att de inte kan tas med i sammanställningen. Skörden i de kvarvarande försöken blev som vanligt varierande, från knappt 3 ton/ha till drygt 7 ton/ha, vilket får betecknas som normalt.

Ur tabell 1 kan man utläsa att Lumina hade den klart högsta medelavkastningen i området under 2004. Exclusive, Clara och Faust överträffade även de mätaren medan

Enigma, Algarve, Brutus, Pinochio och Jackpot hade en avkastning i nivå med mätaren. Stilo och Tudor nådde inte upp till de övriga sorternas nivå. I tabell 2 flerårsmedeltal ser man att Luminas avkastning överträffar mätaren i alla regioner. Den är den högst avkastande sorten i E- och F-områdena och endast överträffad av Faust i D-området. Övriga sorter i D-området når inte riktigt upp till mätarens avkastning. I E-området har övriga sorter en avkastning som ligger i nivå med mätaren medan det i F- och G-området endast är Brutus som når mätarens avkastningsnivå.

Förutom avkastningsnivå så är det framför allt tre parametrar som är viktiga vid ärtodling. Det är proteinhalt, höjd vid skörd (tröskbarhet) och mognadstid. Vid odling till eget foder är skördad mängd protein en viktig faktor. I diagram 1 redovisas respektive sorts proteinskörd relativt mätaren. Som sy-

**Tabell 1. Ärter. Avkastning 2004.
Område D-G. Mätare: Celine.**

Relativ skörd	Medeltal
Celine	
kg/ha	4750
rel.tal	100
Lumina	110
Exclusiv	105
Clara	103
Faust	103
Enigma	102
Algarve	100
Brutus	100
Pinochio	100
Jackpot	98
Stilo	89
Tudor	87

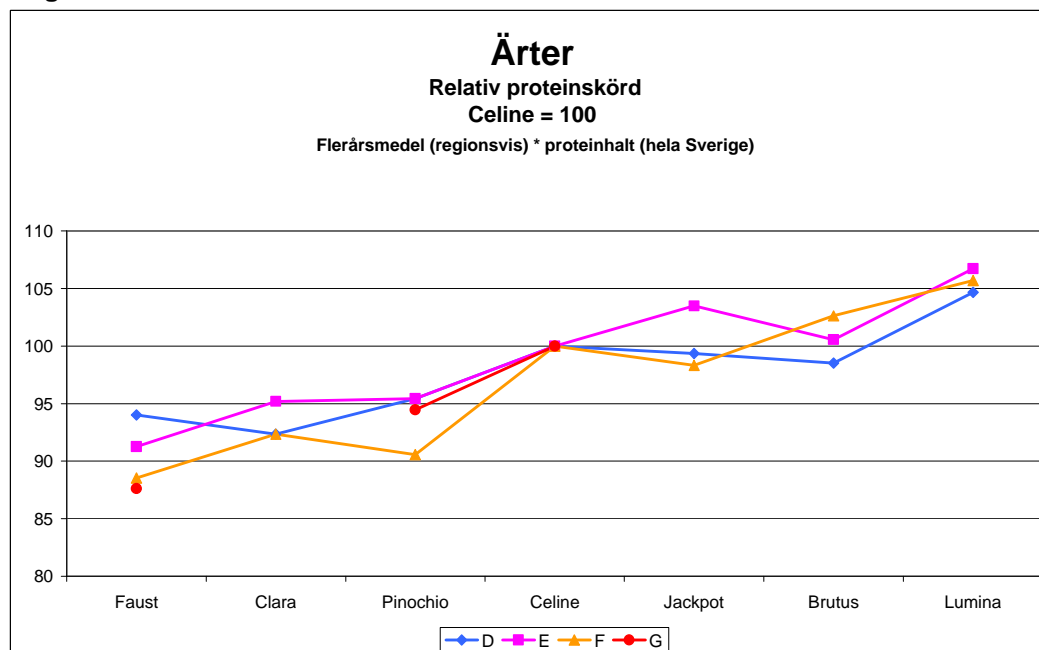
Tabell 2. Ärtor. Avkastning områdesvis. Flerårsmedeltal och årsvis. Mätare Celine.

Årtal	D-området				E-området				F-området				G-området
	2002	2003	2004	Medel 2000-2004	2002	2003	2004	Medel 2000-2004	2002	2003	2004	Medel 2000-2004	Medel 2000-2004
Celine													
kg/ha	*2190	4790	5710	5140	5500	3240	3840	4330	4770	4810	4660	4550	3340
rel.tal	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>
Algarve**		77	98	88	*83	111	104	104	95	93		92	
Brutus	*118	96	98	96	90	107	96	98	97	108	110	100	
Clara		98	108	97		103	96	100	*77	116	*107	97	
Faust	*100	106	105	103	94	104	99	100	89	107	104	97	96
Jackpot	*112	95	98	96	92	95	101	100	91	101	97	95	
Lumina		94	110	102	96	96	111	104	96	117	*104	103	
Pinochio	*111	97	101	98	90	102	99	98	90	104	*98	93	97

* Endast ett försök.

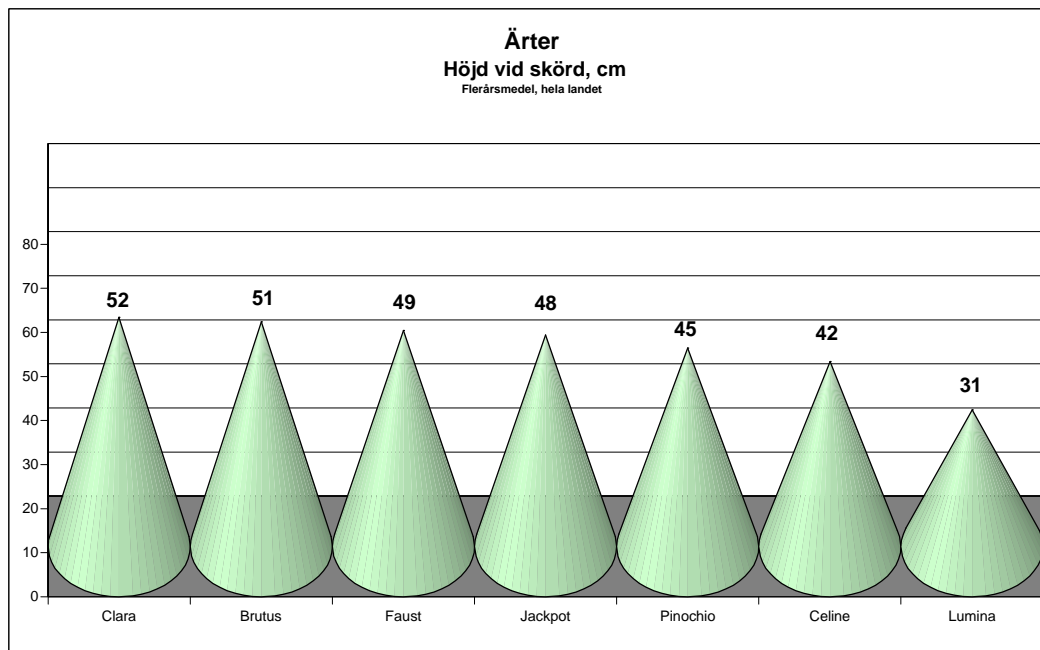
** Främst avsedd för samensilering med spannmål.

Diagram 1.

Sorter

Diagram 2.

nes så är Lumina följt av Brutus de sorter som ger högst skörd av protein per hektar medan Faust och Clara har den lägsta proteinskörden. När det gäller tröskbarhet så bedöms det genom att sortens höjd över markytan mäts vid skörd och i diagram 2 redovisas dessa värden. Clara, Brutus, Faust och Jackpot har bra värden. Pinochio och Celine har medelgoda värden medan Lumina har en låg höjd vid skörd och kan därför förväntas vara svårare att få in i tröskan. När det gäller tidigheten, som är viktigare ju längre norr ut man kommer, så är Faust den klart tidigaste sorten medan Brutus och Lumina är minst fem dagar senare. Dessa och övriga kvalitetsegenskaper framgår av tabell 3.

Sortbeskrivningar

CELINE (SW) är en fodersort som har hög avkastningspotential. Fröet är medelstort och har medelhög proteinhalt. Celine har måttlig höjd vid skörd och måttlig stjälpstyrka. Sorten mognar medeltidigt.

ALGARVE (SSD) är en fodersort främst avsedd för helsädesensilering. Sorten har en kort, något vek stjälp, och stjälpstyrkan är låg vid odling till mogen skörd. Proteinhalten är hög.

BRUTUS (SSd) är en lång, gröngrön foderart med god avkastningspotentialen. Stjälpstyrkan och höjden vid skörd är bra medan mognaden är sen. Brutus har hög proteinhalt och ett medelstort frö.

CLARA (SW) är en kokärt som också passar som foderart. Avkastningen är medelhög, tröskbarheten god och mognaden medeltidig. Proteinhalten är något låg och fröet medelstort.

FAUST (SSd) är en fodersort med en hög avkastningspotential. Sorten är medellång, har god stjälpstyrka och hög höjd vid skörd. Mognaden är tidig, fröet är ganska litet och har låg proteinhalt.

JACKPOT (SSd) är en medelavkastande sort med hög höjd vid skörd och goda stälkegenskaper. Sorten mognar

Tabell 3. Sortegenskaper. Medeltal för 2000-2004. Område: Hela Sverige.

Sort	Fröfärg	Stjälkstyrka 100-0*	Höjd vid skörd cm	Stjälklängd cm	Vattenhalt vid skörd %	Mognad dagar	Tkv g	Protein % av ts
Celine	gul	45	42	88	19,0	116	268	22,9
Algarve	gul	25	23	75	20,0	115	288	23,1
Brutus	grön	59	51	92	19,4	118	263	23,5
Clara	gul	60	52	87	18,6	116	256	21,8
Faust	gul	57	49	86	17,7	113	247	20,9
Jackpot	gul	53	48	88	19,0	115	271	23,7
Lumina	gul	40	31	73	19,7	117	261	23,5
Pinochio	gul	51	45	88	18,2	115	241	22,3

*100 = fullt upprätt bestånd, 0 = helt nedliggande bestånd.

medeltidigt, fröet är stort och proteinhalten hög.

LUMINA (SW) är en ny holländsk fodersort som eventuellt kommer på marknaden framöver. Sorten har hög avkastningspotential. Den är mycket kort har låg stjälkstyrka och höjden vid skörd är låg. Lumina har normalstort frö med hög proteinhalt. Mognaden är medelsen.

PINOCHIO (SW) är en foderärt med ett ganska litet frö och medelhög proteinhalt. Sorten har medelhög avkastning och medeltidigt mognad. Pinochio är ganska lång, har medelgod stjälkstyrka och ganska god höjd vid skörd.